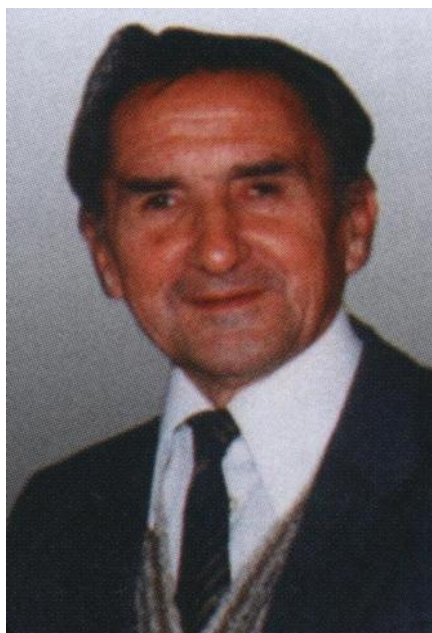

Profesor Franc(e) Avsec

S profesorjem Avscem sem se prvič srečal leta 1968, in sicer na občnem zboru Društva matematikov, fizikov in astronomov Slovenije v zasneženem Mozirju. Tam sem zvedel, da na Gimnaziji Kranj v okviru fizike poučuje tudi astronomijo. To me je zelo vzradostilo, saj je bil 'zelo redka žival' te vrste v Sloveniji. Takrat sem še delal na Astronomsko-geofizikalnem observatoriju na Golovcu v Ljubljani in sem (kot vedno) zelo podpiral razne dejavnosti na področju astronomije. Pristopil sem k njemu in ga vprašal, če bi bil pripravljen, da bi v okviru DMFAS skupaj napisala skripta oziroma učbenik astronomije za srednjo šolo (gimnazijo), kar so profesorji fizike, ki so po novem učnem načrtu morali poučevati tudi astronomijo, že težko pričakovali. Takoj se ni mogel odločiti. Zmenila sva se za telefonski pogovor. Potem sem ga poklical po telefonu. Pristal je na sodelovanje.

Slovenski gimnazijski profesor matematike in fizike Franc(e) Avsec (Ljubljana, 23. 8. 1930 – Kranj, 18. 12. 2008), se je kot soavtor astronomskih skript in učbenika pomembno vpisal med ustvarjalce slovenske astronomije. Foto: Marijan Prosen

Nekega sončnega avgustovskega dne tega leta sem prišel v Kranj na njegov dom v Nebotičniku. Pravzaprav me je pripeljala moja žena Stana, ker še nisem imel voznškega izpita. Natančno sva se zmenila, kaj bo kdo naredil. Delo je steklo. On je pisal v Kranju, jaz v Ljubljani. Tako sem v Kranj večkrat prišel. Skupaj sva delala pozno v noč, nato pa me je v Ljubljano vsa zaspana peljala žena. Še dobro, da ni prišlo do nobene nesreče, ko sva se ponoči vozila skozi zoprne pritlehne goste meglice po cesti čez Sorško polje.

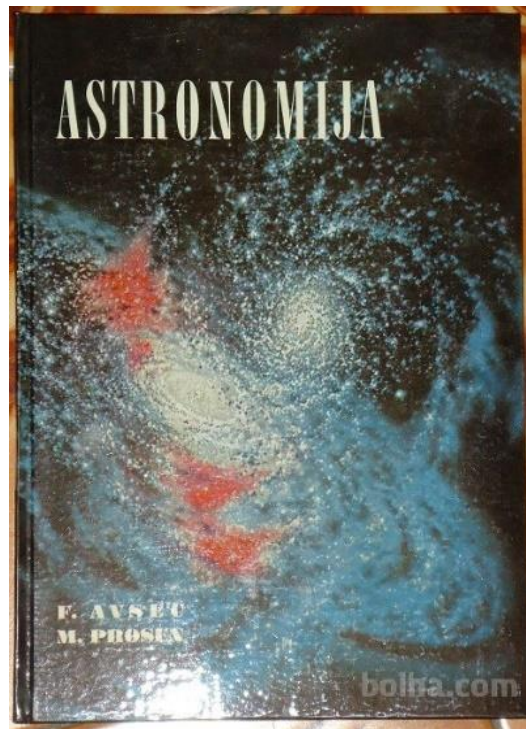
Po nekaj mesecih sva spisala skripta (ciklostil, format A4, 150 strani, naklada 2800 izvodov) z naslovom *Astronomija za srednje šole* (DMFAS, Ljubljana 1969). Knjiga je bila razprodana v dobrem mesecu dni. Obogatela nisva. Pozneje sva skripta predelala v uradni učbenik *Astronomija za 4. r. gimnazije* (DZS, Ljubljana 1971), ki je doživel štiri ponatise in je še danes v temeljni šolski uporabi (služi pa tudi kot pripomoček za tekmovanja iz astronomije v OŠ in gimnaziji).

Profesor Franc(e) Avsec je poučeval matematiko, fiziko in računalništvo in v sklopu fizike tudi astronomijo. Bil je odličen eksperimentator. Dijakom je tudi zelo rad pokazal nebesna telesa in pojave. Seveda z daljnogledom.

Kratek čas je bil zaposlen na Statističnem uradu v Beogradu, nato nekaj let v Murski Soboti, od leta 1964 pa je celih 30 let vse do upokojitve poučeval na Gimnaziji Kranj in tam pustil neizbrisne pedagoške sledi visoke vrednosti. Napisal je številne članke matematično-fizikalne vsebine v *Obzornik za matematiko in fiziko*, *Matematiko v šoli*, *Presek itn.* in nekaj matematičnih priročnikov in učbenikov. Od učbenikov ponovno omenjamo oba astronomska. Zakaj? Ker je bilo to pisanje oranje trde in v našem šolskem prostoru skoraj pozabljene ledine. S tem v zvezi naj povem naslednje. Še pri pisanju skript sva imela jasno predstavo, kako podati oziroma napisati posamezne vsebine, le pri uvedbi izraza (pojma) *sij* se je zapletlo. Nisva vedela, kako bi to poglavje predstavila. Pa se je prof. Avsec znašel. Predelal je moj članek iz *Obzornika za matematiko in fiziko* (*Nekaj o štirih fotometričnih količinah v astronomiji*, L. 16 (1969, 33)). Njegov tekst sva potem skupaj ponovno še večkrat prečistila, izpilila in zdaj stoji v učbeniku zabetoniran, neizpremenjen in ustaljen že skoraj 40 let. S tem sva pometla s stalno zmešnjavo uporabljenih različnih izrazov (svetilnost, svetlost, lesk, blesk, sijaj in še kaj) za isto količino *sij*. Od tedaj se je izraz *sij* (navidezni sij) trdno ustalil in ga danes disciplinirano uporabljajo vsi, ki kaj znajo in pišejo o astronomiji.

Prof. Avsec se je pravilno in natančno izražal. Pri razlagi je hitro in elegantno prišel do zaključkov, rezultatov. Bil je kratek in jedrnat. Imel je globoko in zelo dobro razvito logično mišljenje. Te njegove dobre lastnosti in še več sem spoznal od blizu, saj sva bila dve leti v plezalni navezi pri osvajanju prvega astronomskega učbeniškega vrha po drugi svetovni vojni v Sloveniji. Osvojila sva ga. Tudi obe ženi, Mira in Stana, sta naju neumorno podpirali. Brez domače podpore ne bi zmogla, saj sva naletela na številne ovire tako pri strokovnih recenzentih kot tudi na Zavodu, kjer sva tipkopis učbenika oddala. A to je zdaj že davna preteklost, zgodovina. Od vseh nas štirih samo jaz še živim.

Sicer pa sva se s Francetom pozneje še velikokrat srečevala in se pogovarjala o različnih stvareh, ne samo astronomskih, matematičnih in fizikalnih, saj življenje odpira vedno nova vprašanja, o katerih se je vredno pogovoriti in najti ustrezne rešitve.

Prvi povojni in zelo težko pričakovani uradni učbenik *Astronomija* za 4. razred gimnazije, s katerim je bilo veliko dela, in če ne bi bilo prof. dr. Janeza Strnada, je sploh vprašanje, če bi izšel.

Kranj – Zlato Polje, 10. 6. 2017

Marijan Prosen

Literatura

S. Južnič in M. Prosen, *Astronomija na Slovenskem in slovenski astronomi na tujem (12.–21. stoletje)*, Didakta, Radovljica 2008, str. 188.